

Hoger Onderwijs Persbureau

Nieuwsbrief

Maandag 4 oktober 2021

Redactie:

Hein Cuppen (hoofdredacteur)
Bas Belleman, Josefine van Enk

Hillegomstraat 12-14
Unit 1.03
1058 LS Amsterdam
T: 020-3880040

Mailadres: redactie@hogeronderwijspersbureau.nl

Website: www.hogeronderwijspersbureau.nl

Over de HOP Nieuwsbrief

Het onafhankelijke Hoger Onderwijs Persbureau schrijft sinds 1988 nieuwsberichten, analyses en achtergrondverhalen voor aangesloten redacties van universiteits- en hogeschoolmedia. In de HOP Nieuwsbrief, die elke maandag verschijnt, staan de artikelen op een rij die we in de voorgaande week schreven. Handig om op de hoogte te blijven van het hogeronderwijsnieuws.

Blij met de HOP Nieuwsbrief? U mag deze doorsturen naar een collega of medestudent binnen uw instelling. Iemand van buiten kunt u een [proefabonnement](#) cadeau doen. Daar doet u ook uzelf een plezier mee! Met meer abonnees kunnen we onze journalistieke functie beter vervullen.

Inhoud

- Doorstart coalitie: komt dat miljard er dan wel?** **3**
30 september 2021 – Wetenschappers roepen het al jaren: ze willen ruim een miljard euro per jaar erbij om de werkdruk te verlagen en meer ruimte te krijgen voor vrij onderzoek. Die kans is kleiner geworden, nu de huidige coalitie een doorstart gaat maken.
- Minister sust zorgen over online onderwijs** **4**
1 oktober 2021 – Wordt er wel genoeg fysiek lesgegeven nu dat eindelijk weer mag? Bezuinigingen mogen in elk geval geen reden zijn om online onderwijs te blijven geven, verzekert minister Van Engelshoven.
- Universiteiten: groen licht voor master tot leraar basisonderwijs** **5**
1 oktober 2021 – Vier universiteiten mogen een masteropleiding aanbieden die opleidt tot leraar in het basisonderwijs. De kwaliteitsbewakers van de NVAO gaan goedkeuring geven, melden de universiteiten zelf.
- Onderwijsinspectie: niet elke zij-instromer kan meteen voor de klas** **6**
30 september 2021 – Zij-instromende leraren in het basisonderwijs moeten beter worden geselecteerd en begeleid, vindt de onderwijsinspectie. De kwaliteit van het onderwijs komt anders in gevaar.
- Mijlpaal: één op vier hoogleraren is nu vrouw** **7**
29 september 2021 – Ruim een kwart van alle professoren aan de Nederlandse universiteiten is nu een vrouw, blijkt uit de nieuwste cijfers. De meeste universiteiten hebben hun streefcijfers behaald.
- Internationale studenten komen moeilijk aan coronatoegangsbewijs** **9**
29 september 2021 – Internationale studenten van buiten de EU verzanden in administratieve rompslomp als ze het in Nederland verplichte coronatoegangsbewijs willen bemachtigen. Bij het uitgaan moeten ze zich daarom vaak nog laten testen, ook al zijn ze gevaccineerd.
- Digitale veiligheid komt straks wel weer, meent minister** **10**
28 september 2021 – Extra geld voor de cyberveiligheid van universiteiten en hogescholen? Daar mag het volgende kabinet over beslissen, schrijft demissionair minister Van Engelshoven.
- Basisbeurs: klinkt goed, maar hoe dan?** **11**
28 september 2021 – Een overgrote meerderheid van de Tweede Kamer wil van het leenstelsel af, bleek vorige week. Maar wat komt ervoor in de plaats en wie gaat ervan profiteren?
- Twaalfduizend euro cadeau voor ‘tweede’ lerarenopleiding** **13**
28 september 2021 – Docenten maken vrijwel geen gebruik van de speciale subsidie voor het volgen van een dure tweede lerarenopleiding. Het ministerie verhoogt de tegemoetkoming daarom flink, van 3.500 naar twaalfduizend euro per docent.

Doorstart coalitie: komt dat miljard er dan wel?

30 september 2021 – Wetenschappers roepen het al jaren: ze willen ruim een miljard euro per jaar erbij om de werkdruk te verlagen en meer ruimte te krijgen voor vrij onderzoek. Die kans is kleiner geworden, nu de huidige coalitie een doorstart gaat maken.

Ze stonden in de [Hofvijver](#), ze protesteerden bij de [opening](#) van het academische jaar en [dreigden](#) met een staking. Keer op keer lieten universiteiten, wetenschappers en vakbonden, vaak samen met studenten, aan de politiek weten dat er geld bij moet.

Steeds liepen ze tegen een muur van politieke onwil. Er lag nu eenmaal een regeerakkoord, daar viel niet vanaf te wijken, misschien kon een volgende regering de portemonnee trekken, succes ermee.

Inmiddels zitten VVD, D66, CDA en ChristenUnie weer met elkaar om [tafel](#). GroenLinks en PvdA mochten uiteindelijk niet meedoen, dus waarschijnlijk gaan dezelfde vier partijen door met regeren. Het is als bij een vastgelopen computer: even opnieuw opstarten.

Fors investeren

Het is de vraag wat het voor de wetenschap betekent. Vooral D66 wil graag extra geld uittrekken voor het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Maar dat miljard, waar zelfs minister Van Engelshoven voorstander van leek, kwam er niet doorheen in de huidige coalitie. Is dat na een herstart anders?

Eerder in de formatie schreven VVD en D66 samen de hoofdlijnen van een mogelijk regeerakkoord. De partijen willen “fors investeren in onderwijs en wetenschap” en de “publieke en private investeringen in onderzoek & innovatie” verhogen.

Wat dat precies betekent, wisten ze zelf ook nog niet. Dat zou nog wel komen. “We formuleren een heldere nationale wetenschapsambitie gericht op maatschappelijke opgaven”, stond erbij. Bedragen werden niet genoemd.

D66 zet hoog in, maar snapt heus wel dat er een compromis moet worden gesloten – net als de [vorige keer](#). De andere drie partijen zijn vast niet opeens van koers veranderd. Ze willen misschien wel extra geld aan onderzoek besteden, maar dat loopt dan bijvoorbeeld via het Nationaal Groeifonds, waarin het geld specifiek voor de versterking van de Nederlandse economie is bestemd. Denk aan kunstmatige intelligentie en zo.

Klimaat

VVD, CDA en ChristenUnie hebben een hang naar toegepast onderzoek via samenwerking met het bedrijfsleven of andere partijen. De Nationale Wetenschapsagenda is daar een voorbeeld van: daarin buigen onderzoekers zich over grote maatschappelijke uitdagingen als de vergrijzing, veiligheid en klimaatverandering.

“We pakken de kansen die onderzoek en innovatie bieden”, staat bijvoorbeeld in het CDA-verkiezingsprogramma. “Investeringen in wetenschap en onderzoek houden ons land leefbaar, welvarend en concurrerend”, vat de ChristenUnie samen.

Dat is toch een andere toon dan D66 aanslaat. “Wetenschap vergroot de kennis van onszelf en de wereld om ons heen”, schrijft die partij in haar verkiezingsprogramma. D66 wil dan ook “fors investeren in wetenschap en wetenschappers”.

Bezuinigen

Om de discussie te beslechten, wijzen universiteiten en actievoerders graag op een rapport van adviesbureau PwC in opdracht van het kabinet. Daarin zou staan dat het wetenschappelijk onderwijs per jaar 1,1 miljard euro extra nodig heeft. Maar het ligt eraan hoe je het leest. Je kunt met dat advies in de hand net zo goed op 600 miljoen per jaar uitkomen en na stugge onderhandelingen kan dat bedrag zomaar weer lager worden.

Daar komt bij dat de VVD heeft geopperd om 200 miljoen euro te *bezuinigen* op de directe bekostiging van het hoger onderwijs. Kortom, bij een herstart van de huidige coalitie lijkt dat extra miljard voor de universiteiten nog ver weg.

Wat wél mogelijk is in een nieuwe coalitie? Misschien gaat er iets gebeuren aan het “zinloze aanvraagcircuit” in de wetenschap, zoals D66 het noemt. Dat is ook de inzet van de ChristenUnie: “Een deel van de energie die nu gaat naar het aanvragen en beoordelen van onderzoek dient terug te gaan naar het onderzoek zelf.”

Werkkapitaal

Het CDA lijkt daar ook voor te porren. De christendemocraten bepleiten in hun verkiezingsprogramma een nieuw systeem van “een eigen werkkapitaal voor jonge onderzoekers en hoogleraren”. Dat doet denken aan de *rolling grants* die wetenschapsgenootschap KNAW voorstelde om wat rust in de wetenschap te creëren.

Alleen de VVD zegt er niets over. Die partij wil liever de beste (of nuttigste) wetenschappers geld geven. Dan heb je ook een systeem van beoordelingen nodig. Dus ook in deze kwestie staan de neuzen niet helemaal in dezelfde richting.

Het zullen nog lange onderhandelingen worden en de uitkomst zal vast niet iedereen tevreden stellen. Een ‘mooie eerste stap’ lijkt het hoogst haalbare. De spandoeken hoeven voorlopig niet bij het grof vuil. (HOP, BB)

Minister sust zorgen over online onderwijs

1 oktober 2021 – Wordt er wel genoeg fysiek lesgegeven nu dat eindelijk weer mag? Bezuinigingen mogen in elk geval geen reden zijn om online onderwijs te blijven geven, verzekert minister Van Engelshoven.

Tijdens de coronapandemie had online onderwijs grote waarde, maar fysiek onderwijs moet volgens een meerderheid van de Kamer wel de norm blijven. Studenten zijn vaak ontevreden over de kwaliteit van onlineonderwijs, ze missen de interactie met medestudenten en hebben meer last van eenzaamheid en motivatieproblemen.

Uitzondering

Dat stond in de [motie](#) van de SP die de Kamer in juli aannam. Instellingen zouden alleen “bij hoge uitzondering en met instemming van studenten en docenten” online onderwijs mogen geven.

Daarmee reageerde een geschrokken Kamer op de [plannen](#) van een Rotterdamse mbo-instelling om ook na de crisis vol in te zetten op online onderwijs. Maar wordt er wel geluisterd naar die motie? Er [bleken](#) meer mbo-instellingen te zijn die dat van plan waren.

In [antwoord](#) op Kamervragen van de SP schrijft minister Van Engelshoven dat de instellingen het “uitgangspunt van fysiek onderwijs breed onderschreven”. Maar ze houdt ook een slag om de arm: “Ik hecht veel waarde aan de vrijheid van onderwijsteams om zelf te kunnen beslissen hoe zij het onderwijs inrichten.”

Verkeerde redenen

Wel belooft ze erop toe te zien dat er geen afstandsonderwijs wordt gegeven om “verkeerde redenen”, bijvoorbeeld uit kostenoverwegingen. Voor de zomer [vreesde](#) de Kamer al dat sommige onderwijsbestuurders uit kostenoverwegingen permanent voor online onderwijs wilden kiezen.

Dan zijn er nog vragen over de kwetsbare of zieke studenten die juist baat hebben bij onderwijs op afstand. Kunnen zij wel online onderwijs blijven volgen? Dat laat de minister over aan de instellingen. Ze moeten “met maatwerk en vanuit gezond verstand en wederzijds respect tot passende oplossingen komen”.

Toekomstplannen

Voor concrete lange-termijnplannen rond het online- en fysieke onderwijs is het volgens Van Engelshoven nog te vroeg. Bovendien wacht ze een evaluatie af van de coronamaatregelen en het gebruik van online onderwijs in het mbo en ho. In het voorjaar van 2022 worden die onderzoeksresultaten verwacht.

De minister zou deze week de degenen kruisen over het online onderwijs, maar dat debat is uitgesteld. (HOP, JvE)

Universiteiten: groen licht voor master tot leraar basisonderwijs

1 oktober 2021 – Vier universiteiten mogen een masteropleiding aanbieden die opleidt tot leraar in het basisonderwijs. De kwaliteitsbewakers van de NVAO gaan goedkeuring geven, melden de universiteiten zelf.

Het is nog maar een formaliteit, [meent](#) koepelvereniging VSNU, en dan krijgen deze masteropleidingen toestemming om in september 2022 van start te gaan. Studenten kunnen terecht aan de universiteiten van Rotterdam, Leiden en Amsterdam (VU en UvA).

Het was al bekend dat de ‘educatieve master primair onderwijs’ er zou komen. Nieuwe opleidingen moeten altijd eerst aantonen dat ze ‘doelmatig’ zijn, oftewel dat er behoefte aan is. Dat is in het voorjaar al [gebeurd](#).

Stempels

Daarna gaat kwaliteitskeurmeester NVAO kijken of de opleidingen goed genoeg in elkaar zitten om van start te gaan. Afgelopen week zijn daarover gesprekken gevoerd met de experts die hun oordeel moeten geven, en zij zijn alvast positief.

Dus nu is het wachten op de handtekeningen en stempels van het NVAO-bestuur, dat meestal het oordeel van de experts overneemt. De procedure kan nog even duren, maar de universiteiten verwachten geen problemen meer.

Waarom ze niet met hun aankondiging wachten tot de zaak rond is? Hoe eerder studenten ervan horen, zegt een woordvoerder, hoe beter het is. Bachelorstudenten moeten immers op tijd nadenken over hun vervolgonderwijs.

Bovendien is er een lerarentekort. De universiteiten hopen honderdvijftig à tweehonderd nieuwe leraren per jaar te kunnen opleiden. De doelgroep zijn bachelorstudenten in de sociale wetenschappen die alsnog voor het basisonderwijs willen kiezen.

Lange tijd waren de opleidingen tot leraar in het basisonderwijs (pabo) het exclusieve terrein van de hogescholen, maar er kwam steeds meer kritiek op het niveau van de pabo's. Er kwamen landelijke taal- en rekentoetsen en later ook instroomeisen voor nieuwe pabo-studenten, maar er speelde nog een vraag. Waarom stonden er geen academici voor de klas, vroegen sommigen zich af.

Academisch

Dus begonnen in 2008 de eerste academische pabo's in Utrecht en Deventer, waarbij studenten na vier jaar een hbo- én wo-bachelordiploma ontvingen. Negen jaar later, in 2017, startte de Radboud Universiteit Nijmegen, zonder samenwerking met hogescholen, met een driejarige academische bacheloropleiding tot leraar in het basisonderwijs.

Deze universitaire masters in Rotterdam, Leiden en Amsterdam zijn een volgende stap. In het wetenschappelijk onderwijs bestaan veel masteropleidingen tot leraar, maar die richten zich op het voortgezet onderwijs. (HOP, BB)

Onderwijsinspectie: niet elke zij-instromer kan meteen voor de klas

30 september 2021 – Zij-instromende leraren in het basisonderwijs moeten beter worden geselecteerd en begeleid, vindt de onderwijsinspectie. De kwaliteit van het onderwijs komt anders in gevaar.

Mensen die hun baan inruilen voor een carrière in het onderwijs zijn erg belangrijk voor het terugdringen van het lerarentekort. Deze zij-instromers worden in twee jaar tijd omgeschoold, door de opleiding waar ze studeren en door de school waar ze lesgeven.

Hun aantal groeit de laatste jaren flink. In het basisonderwijs zijn het er inmiddels ongeveer 700 per jaar. Van elke zes à zeven nieuwe onderwijzers is er één zij-instromer, schrijft de Inspectie van het Onderwijs in een zojuist verschenen [rapport](#).

Overschatting

Niet alles blijkt goed te gaan. In de wet staat nu dat zij-instromers die slagen voor het zogeheten 'geschiktheidsonderzoek' van de pabo's, meteen voor de klas mogen, maar ze springen niet allemaal door dezelfde hoepel. De eisen verschillen nogal. Ook vindt inspectie het vreemd dat ze wel moeten slagen voor de landelijke rekentoets voor (instromende) pabo-studenten, maar dat ze de standaard-taaltoetsen niet hoeven te doen.

Volgens de ondervraagde basisscholen overschatten de pabo's de kandidaat-zij-instromers nogal eens. "We kunnen ons voorstellen hoe dat voor de nieuwe leraar voelt", schrijft de inspectie. "En ook voor de school is dat niet goed, laat staan voor de leerlingen."

Conclusie: pabo's en basisscholen moeten beter afstemmen wanneer kandidaten 'geschikt' zijn. Kunnen ze nog niet zelfstandig voor de klas, dan moeten ze intensief worden begeleid door een gekwalificeerde leraar, "zodat de kwaliteit van het onderwijs niet in gevaar komt". Dat moet zeker gelden voor de basisvakken taal en rekenen.

Meer maatwerk

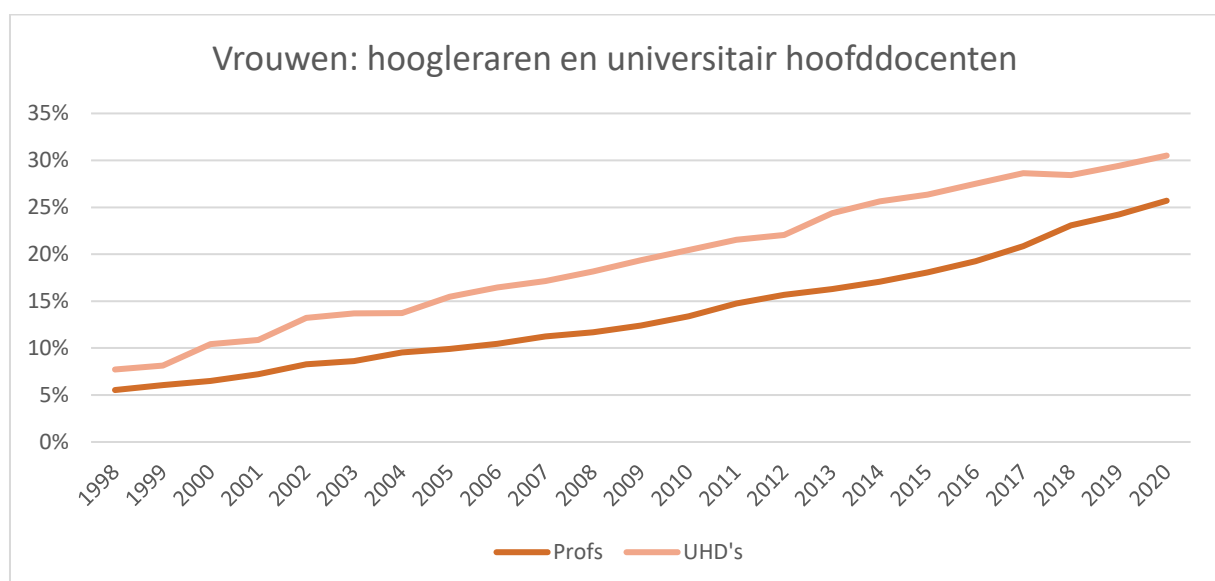
Maar als ze geschikt worden bevonden, hoe lang moeten ze dan nog studeren? Veel zij-instromers krijgen volgens de inspectie nog altijd te weinig vrijstellingen en moeten het volledige pabo-programma volgen. Weliswaar versneld, maar toch. Er wordt volgens de inspectie te weinig maatwerk geboden en ook hun begeleiding kan beter, zeker vanuit de pabo's.

De inspectie dringt aan op "robuuste financiering" voor zowel scholen als pabo's en wijst erop dat scholen ook extra zij-instromers kunnen inzetten met geld uit het Nationaal Programma Onderwijs, bedoeld voor het wegwerken van corona-achterstanden. (HOP, HC)

Mijlpaal: één op vier hoogleraren is nu vrouw

29 september 2021 – Ruim een kwart van alle professoren aan de Nederlandse universiteiten is nu een vrouw, blijkt uit de nieuwste cijfers. De meeste universiteiten hebben hun streefcijfers behaald.

Het is een lange weg, maar hij gaat wel gestaag omhoog. In 1998 was maar zes procent van alle hoogleraren vrouw, inmiddels is dat 26 procent: ongeveer vier keer zoveel. Ook onder universitair hoofddocenten is het aandeel vrouwen verviervoudigd (naar 31 procent).

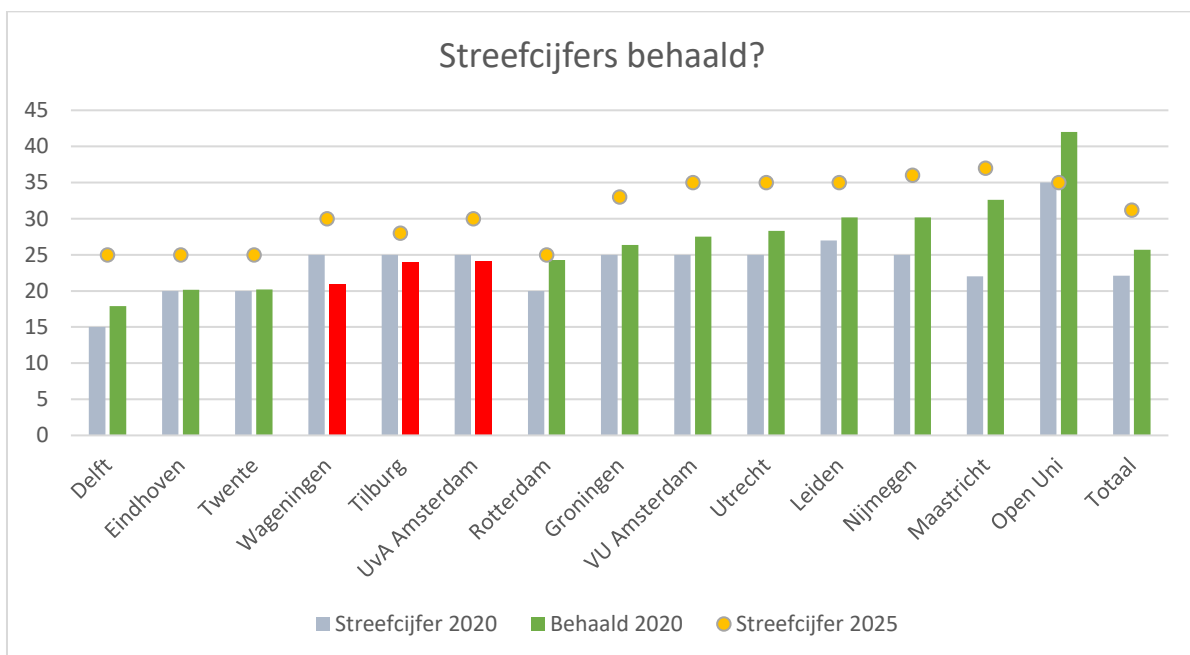

© HOP. Bron: WOPI-cijfers VSNU. Exclusief domein gezondheid. Peildatum: 31 dec 2020.

Vijf jaar geleden hebben universiteiten streefcijfers voor het jaar 2020 gekozen. De meeste hebben hun eigen streefcijfer overtroffen. Alleen Wageningen, Tilburg en de Universiteit van Amsterdam zijn daar niet in geslaagd.

Destijds was er enige [discussie](#) over de streefcijfers. Moesten universiteiten hoog mikken met het risico dat ze zouden falen, of juist een realistische inschatting maken met het risico dat ze het zichzelf te makkelijk maakten?

Het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH) was blij met de streefcijfers: dan blijft er tenslotte aandacht voor het probleem dat vrouwen in de wetenschap nog altijd een achterstand hebben, was het standpunt. Dus heeft het LNVH de universiteiten vorig jaar verzocht om [nieuwe streefcijfers](#) voor 2025 te kiezen. Over vijf jaar zou bijna één op de drie hoogleraren een vrouw moeten zijn, bleek daaruit.

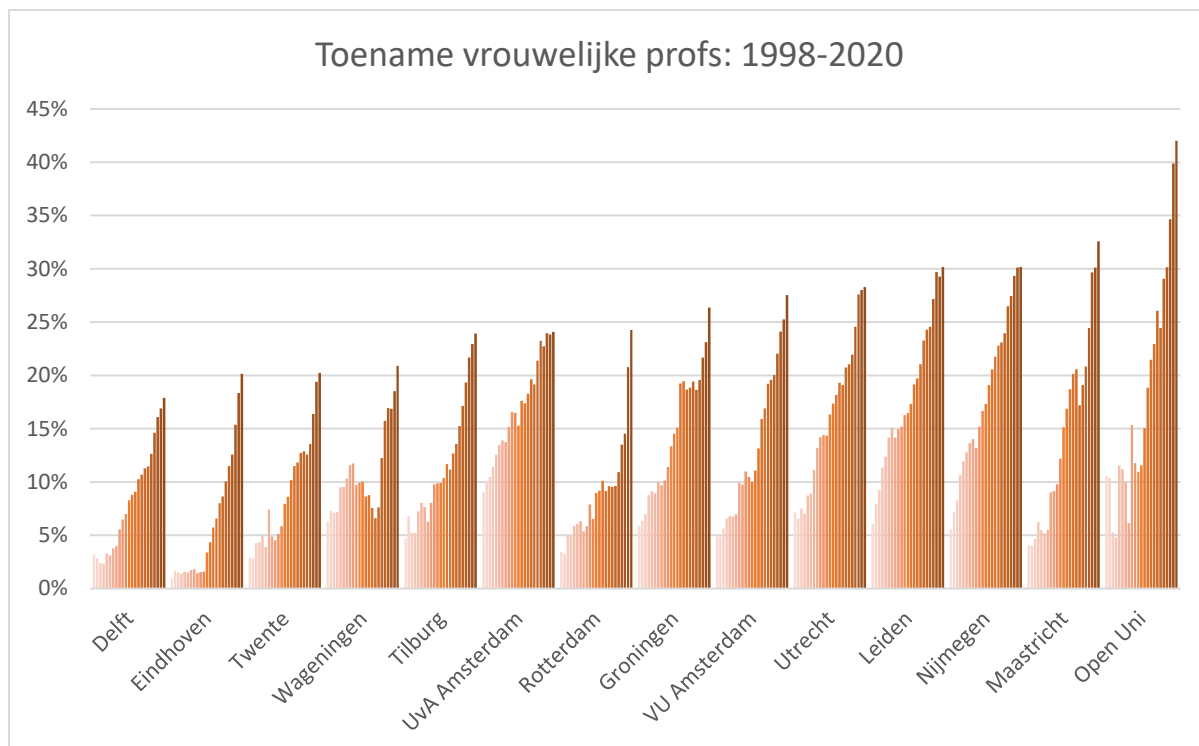

© HOP. Bron: WOPI-cijfers VSNU. Streefcijfers: Monitor Vrouwelijke Hoogleraren 2020.

De Universiteit Maastricht en de Open Universiteit tellen naar verhouding de meeste vrouwelijke hoogleraren: respectievelijk 33 en 42 procent. De hekkensluiters zijn de vier technische universiteiten.

De TU Eindhoven staat weliswaar laag, maar de groei gaat er hard. In vijf jaar tijd is het aandeel vrouwelijke hoogleraren daar verdubbeld van tien naar twintig procent. Deze universiteit deed de afgelopen jaren stof opwaaien met een [voorkeursbeleid](#) voor vrouwen dat volgens sommigen [te ver](#) ging.

De enige die de Eindhovense groei overtreft is de Erasmus Universiteit Rotterdam. Daar steeg het percentage vrouwelijke hoogleraren van nog geen tien procent in 2015 naar ruim 24 procent in 2020: dat is 2,5 keer zoveel.

© HOP. Bron: WOPI-cijfers VSNU. Exclusief domein gezondheid. Peildatum: 31 dec 2020.

Overigens is afgelopen jaar bij alle universiteiten het aandeel vrouwelijke professoren toegenomen, al moet je in Nijmegen achter de komma kijken om dat te zien: daar was de toename van 2019 naar 2020 slechts 0,05 procentpunt.

Hoe zal het in de toekomst gaan? Met een gemiddelde groei van een procentpunt per jaar zou het landelijke streven voor 2025 (31 procent) haalbaar moeten zijn. In dat tempo duurt het nog 24 jaar voordat er evenveel vrouwen als mannen hoogleraar zijn. (HOP, BB)

Internationale studenten komen moeilijk aan coronatoegangsbewijs

29 september 2021 – Internationale studenten van buiten de EU verzanden in administratieve rompslomp als ze het in Nederland verplichte coronatoegangsbewijs willen bemachtigen. Bij het uitgaan moeten ze zich daarom vaak nog laten testen, ook al zijn ze gevaccineerd.

Het is sinds zaterdag verplicht om een coronatoegangsbewijs te laten zien als je in Nederland naar bijvoorbeeld de kroeg, het theater of een concert wil. Dat levert problemen op voor studenten die in hun thuisland buiten de EU zijn gevaccineerd. Ze hebben niet altijd een in Nederland geldig certificaat waarmee ze een QR-code kunnen krijgen.

Het gaat onder meer om studenten uit het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, maar om hoeveel studenten het precies gaat is niet duidelijk.

Tussen wal en schip

Bij het Fulbright Center in Amsterdam, dat uitwisselingen met de Verenigde Staten regelt, zien ze Amerikaanse studenten in Nederland worstelen met de QR-codes. “Ze vallen tussen wal en schip”, weet programmamanager Manon Kolsteren.

De route naar een geldig Nederlands vaccinatiebewijs is volgens haar lang en ingewikkeld: ze moeten staan ingeschreven bij een gemeente en een BSN-nummer bemachtigen en dan pas kunnen ze bij de GGD in Utrecht het buitenlandse vaccinatiebewijs omzetten naar een geldig Nederlands exemplaar.

Al die stappen duren ook nog eens langer dan gewoonlijk omdat veel instanties vertraging hebben opgelopen door de coronacrisis, zegt Kolsteren.

Testen

Het ministerie van Volksgezondheid adviseert mensen die langer in Nederland blijven om hun vaccinatiebewijs bij de GGD in Utrecht om te laten zetten. Maar voor een kort verblijf is dat volgens woordvoerder Annerijn Vink niet handig “omdat het proces daarvoor te lang duurt”. Dan is het volgens haar praktischer dat ze zich – hoewel gevaccineerd – laten testen voor toegang.

Het ministerie zoekt nog naar een betere oplossing. Het mooist zou zijn als landen met een ander certificaat zich aansluiten bij de “Europese systematiek”. “Daar zijn we met het Verenigd Koninkrijk al ver mee gevorderd.”

“Voor de landen die dat niet willen, kijken we naar een andere oplossing”, zegt Vink. Maar de QR-codes worden in ieder geval niet zomaar losgelaten. “We kunnen van kroegbazen niet verwachten dat ze op basis van papieren bewijzen zelf beoordelen wie ze wel of niet mogen toelaten.”

Het Interstedelijk Studentenuverleg (ISO) hoopt dat er snel een oplossing komt. Aankomende internationale studenten kennen hier nog niemand. “Het is dan heel belangrijk dat ze uit kunnen gaan en mensen kunnen ontmoeten”, zegt voorzitter Lisanne de Roos. Het ISO wil de omvang van het probleem graag in kaart brengen en roept internationale studenten die hier tegenaan lopen op om zich te [melden](#). (HOP, JvE)

Digitale veiligheid komt straks wel weer, meent minister

28 september 2021 – Extra geld voor de cyberveiligheid van universiteiten en hogescholen? Daar mag het volgende kabinet over beslissen, schrijft demissionair minister Van Engelshoven.

Van Engelshoven reageert in een brief aan de Tweede Kamer op een alarmerend rapport van de Onderwijsinspectie, dat bijna twee weken geleden [openbaar](#) werd. Daarin staat dat het hoger onderwijs meer geld zou moeten krijgen om de digitale weerbaarheid te vergroten.

Hogescholen en universiteiten zijn zelf verantwoordelijk voor hun veiligheid en bepalen dus helemaal zelf hun ict-budget. Extra uitgaven gaan ten koste van onderwijs, onderzoek en faciliteiten, en dat maakt de afweging soms lastig, blijkt uit het inspectierapport. Steun van de overheid zou helpen.

Maar demissionair minister Van Engelshoven gaat geen beslissingen meer nemen over “substantiële investeringen” in cyberveiligheid, staat in haar brief. Die laat ze over aan het volgende kabinet.

Vrijblijvend

De Inspectie stelt ook, binnen zekere grenzen, de autonomie van hogescholen en universiteiten ter discussie. “De stap van autonomie naar vrijblijvendheid is snel gezet”, vrezen de inspecteurs. De overheid zou “meer regie” moeten nemen op het gebied van cyberveiligheid.

Maar de minister is niet van plan aan die autonomie te morrelen, maakt ze in haar brief duidelijk. Volgens haar heeft de overheid een “faciliterende en aanjagende verantwoordelijkheid”, en daar horen de financiën ook bij, maar staan de instellingen uiteindelijk zelf aan het roer.

Audit

Wel wil ze dit najaar met het hoger onderwijs afspreken “dat elke instelling periodiek extern geaudit wordt”, oftewel dat elke instelling deskundige buitenstaanders laat beoordelen hoe het met de cyberveiligheid is gesteld. Ze gaat daarover ook in gesprek met wetenschapsorganisaties NWO en KNAW.

Donderdag gaan Van Engelshoven (D66) en haar collega Slob (ChristenUnie) met de Tweede Kamer in debat over digitalisering in het onderwijs. (HOP, BB)

Basisbeurs: klinkt goed, maar hoe dan?

28 september 2021 – Een overgrote meerderheid van de Tweede Kamer wil van het leenstelsel af, bleek vorige week. Maar wat komt ervoor in de plaats en wie gaat ervan profiteren?

Het was “een heel mooie nacht voor studenten”, vond Onderwijsminister Van Engelshoven. Volgens studentenorganisatie ISO was het zelfs “groot feest voor studerend Nederland”. Want de Tweede Kamer wil weer een basisbeurs invoeren.

Maar soms is politiek meer schijn dan werkelijkheid, en dat geldt zeker voor de twee moties over de basisbeurs die de Tweede Kamer vorige week tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen heeft aangenomen. Met die moties is de basisbeurs nog lang niet terug.

Sterker nog, er is eigenlijk niets veranderd. Het was allang duidelijk dat een ruime meerderheid van het huidige leenstelsel af wil. Dat stond gewoon in de verkiezingsprogramma's. Alleen de VVD vindt het leenstelsel nog altijd prima.

Het huidige kabinet gaat niets met de aangenomen moties doen, dus belandt de kwestie op het bordje van de volgende regering. Uiteindelijk zullen diverse partijen met elkaar om tafel moeten om een compromis te sluiten. Wat rolt daaruit?

Afgeschaft

Laten we in gedachten houden waarom de basisbeurs ooit is afgeschaft door GroenLinks, PvdA, D66 en VVD. Hun idee was: hoogopgeleiden hebben veel kansen op de arbeidsmarkt en kunnen zo'n lening makkelijk terugbetalen. Waarom moet de slager meebetalen aan de studie van de advocaat?

Dat bleek te simpel. Niet iedereen wordt immers advocaat; ook bijvoorbeeld jonge onderwijzers en verplegers, die heus niet bijzonder veel verdienen, hebben studieschulden. Bovendien zijn studerende kinderen behoorlijk duur voor ouders met een middeninkomen.

En wat critici al voorspelden kwam uit: sommige jongeren durven door de flinke studieschulden de sprong naar het hoger onderwijs niet meer te maken. Er gaan minder mbo'ers naar het hbo.

Terugkeer

Dus keerden GroenLinks, PvdA en D66 op hun schreden terug. Maar aan hun idealen is weinig veranderd. Hun redenering gaat voor die advocaat nog steeds op, en ook studenten met rijke ouders hebben allicht niet zoveel te lijden onder het verdwijnen van de basisbeurs.

Voormalig PvdA-leider Lodewijk Asscher wilde de nieuwe studiebeurs niet voor iedereen herinvoeren, maar voor jongeren uit gezinnen met een "gewoon inkomen". En daar kunnen andere partijen misschien ook wel mee leven. Het CDA wil bijvoorbeeld een 'inkomensafhankelijke basisbeurs'. GroenLinks heeft ook zo'n inkomensgrens in gedachten.

Dan blijven er nog genoeg vragen over. Wat doet de politiek met de aanvullende beurs? En met studenten die de basisbeurs sinds 2015 zijn misgelopen? Het kost al snel miljarden euro's en het compromis is vast niet meteen gevonden.

Bovendien is de VVD nog altijd de grootste partij en blijft Mark Rutte vermoedelijk minister-president, dus die partij moet er ook mee kunnen leven. De nieuwe studiefinanciering zal wel in het regeerakkoord komen en de liberalen zullen de bedragen zo laag mogelijk willen houden.

Advies

Misschien komen ze er in de formatie nog niet uit; die loopt toch al stroef. Een oude politieke truc is dan het optuigen van een adviescommissie. Die gaat nog eens rustig kijken wat er allemaal mogelijk is met de studiefinanciering. Daar reageert het kabinet dan op, waarna de Tweede Kamer erover gaat debatteren. Vervolgens komt er een wetsvoorstel.

Voor je het weet ben je twee jaar verder. Bovendien moet de Dienst Uitvoering Onderwijs de nieuwe studiefinanciering nog in de ict-systemen verwerken. Hoe simpeler de nieuwe beurs, hoe vlotter het lukt, maar er gaat al gauw een jaar overheen.

De conclusie? Het duurt nog wel even, en de basisbeurs-voor-iedereen komt vast niet meer terug. Er komt vermoedelijk een beurs voor studenten uit gezinnen tot een bepaald inkomen, bijvoorbeeld 100 duizend euro. Hoe hoger dat inkomen, hoe lager de beurs.

Compensatie voor (oud-)studenten zonder basisbeurs is ook helemaal niet vanzelfsprekend. Moet je ook geld geven aan iemand zonder studieschulden? Of aan iemand die zorgeloos maximaal heeft geleend? En moet je studenten uit rijke gezinnen ook compenseren, of doe je dat niet en ga je achteraf van alle ouders het inkomen napluizen? Het wordt een heel karwei.

Ten koste van...

En waar komt al dat geld vandaan? Dankzij de bezuiniging op de basisbeurs kon het kabinet extra geld aan het hoger onderwijs uitgeven. Daar willen de partijen niet aan morrelen, maar misschien gebeurt dat toch via een 'efficiencykorting' of een andere bezuiniging.

Of misschien gaat de politiek ergens anders in snijden. Het is afwachten wat er met de ov-studentenkaart gebeurt en wie weet gaan de collegegelden omhoog, desnoods alleen voor bepaalde opleidingen. Nog niet zo lang geleden vonden sommige partijen de langstudeerboete een goed idee: extra collegegeld voor trage studenten.

Kortom, laat de champagne nog maar even in de fles. De Tweede Kamer wil weliswaar een nieuwe basisbeurs, maar het zal nog lang duren voor hij er is, de prijs is onduidelijk, lang niet alle studenten zullen hem krijgen en compensatie voor de huidige studenten is ongewis. (HOP, BB)

Twaalfduizend euro cadeau voor ‘tweede’ lerarenopleiding

28 september 2021 – Docenten maken vrijwel geen gebruik van de speciale subsidie voor het volgen van een dure tweede lerarenopleiding. Het ministerie verhoogt de tegemoetkoming daarom flink, van 3.500 naar twaalfduizend euro per docent.

Demissionair minister Van Engelshoven heeft de subsidieregeling voor omscholende leraren alsnog [verruimd](#) terwijl ze daar vorig jaar niets van wilde weten. De twaalfduizend euro subsidie is voor twee jaar studie, dus zesduizend euro per jaar. Het oude bedrag was 3.500 euro voor één jaar.

Torenhoog collegegeld

Hoe zit het ook alweer met ‘tweede’ studies? Voor hun eerste bachelor- of masterstudie betalen studenten in principe het gewone collegegeld van zo’n 2.200 euro per jaar (met een halvering in het eerste jaar). Wie daarna nóg een studie wil volgen, moet sinds 2010 het hogere [instellingstarief](#) betalen. Dat kan zomaar duizenden euro’s bedragen.

Er zijn uitzonderingen op dat hoge tarief voor mensen die zich willen omscholen naar het onderwijs of de zorg, maar die uitzonderingen gelden niet voor leraren: zij zitten immers al in het onderwijs.

Met het oog op het oplopende lerarentekort was dat misschien niet handig. Daarom [besloot](#) de minister vorig jaar dat omscholende docenten voortaan 3.500 euro subsidie konden krijgen. Leraren die uitgekeken waren op hun eerste vak, zouden dan misschien toch behouden blijven voor het onderwijs. Een gymleraar bijvoorbeeld die de pabo wilde doen, kon daar de helft van één jaar instellingscollegegeld mee betalen.

Te karig

De Algemene Onderwijsbond vond die subsidie veel [te karig](#). Laat die docenten gewoon het lage, wettelijke collegegeld betalen, zei de bond. Ook GroenLinks drong aan op een ruimere regeling, maar volgens minister Van Engelshoven was dat [niet nodig](#) en ontbrak daar bovendien het geld voor. Ze had jaarlijks 2,5 miljoen euro beschikbaar voor de subsidie en verwachtte dat zo’n 750 leraren er gebruik van zouden maken.

Een jaar later blijkt dat de critici gelijk hadden en besloot de minister de regeling alsnog te verruimen. In de toelichting schrijft ze dat het aantal subsidieaanvragen vorig jaar binnen de perken is gebleven. Dat maakt een ruimere tegemoetkoming “waarschijnlijk passender en doelmatiger”.

Navraag bij DUO leert dat er vorig jaar maar 94 subsidieaanvragen zijn ingediend, samen goed voor 329 duizend euro. Er bleef dus ruim twee miljoen euro subsidie op de plank liggen.
(HOP, HC)